

KÖZÉRDÉK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap reggel.

Előfizetés
 egész évre - - 12 korona.
 fél évre - - - 6 "
 negyed évre - - 3 "
 Egyes szám ára 12 fillér.

Hirdetéseket és előfizetéseket elfogad FÖLDES EDE
 Könyvkereskedő, a kinnél a lap kiadóhivatala van.
 Hirdetés ára centiméterenként 6 fill. Többszöri hirdetés árkezdményben részesül.
 Nyiltér sora 40 fillér.

Budapesti hirdetések kizárólagos felvétele
 milliméter-árszabás szerint a
 Leopold Gyula
 Vidék Lapok Központi Hirdetési Osztályában
 Budapest, VII., Erzsébet-körút 41. sz.

Válságos idők.

Minden szem most azt kutatja, mi történt Bécsben Tisza István kihallgatásán. Kapott-e Tisza István valami megbízást a királytól? És változott-e a politikai helyzet az ő kihallgatása nyomán?

Meg kell állapítanunk azt, hogy a válságos helyzet nem változott. A király azt óhajtja, hogy a jelenlegi kormány maradjon meg hivatalában; de engedményeket nem tesz neki; a kormány viszont nem tagít követeléseitől, a melyek teljesítése nélkül a válságot megoldhatatlannak és a politikai konszolidációt, tartós békének biztosítását lehetetlennek tartja.

És ezen az állapoton Tisza István kihallgatása semmit sem változtatott. Bizonyosra vehető, hogy Tisza István, a ki mindenkor erős meggyőződésének tiszta, erkölcsi ösztökélését követte, álláspontjában egész közel jutott Andrássy Gyula fölfogásához. Bizonyosra vehető az is, hogy Tisza a válság békés megoldását csak az Andrássy-Kossuth-Wekerle kibontakozási terve és javaslatai értelmében tartja jónak és lehetőnek. Bizonyosnak tekinthető az is, hogy Tisza a maga részéről nem kíván aktív szerepet játszani, de szívesen támogatja a kibontakozás művét s ha Andrássy fölözlatná az országgyűlést: a választáson Andrássy pártjára állana — Justhékkel és az általuk képviselt általános, egyenlő szavazati joggal szemben.

Tisza István ezt az álláspontot képviselte a király előtt, a mi a politikai helyzet szempontjából annyit jelent, hogy Tisza a kormány állásfoglalását erősítette a felséges úrnál, a kinek döntenie kell most az ország közeli sorsáról.

A király töpreng, gondolkodik, mérlegel. Szeretné megtartani a jelenlegi kormányt, de lehetőleg — engedmények nélkül. Minthogy ez nem lehetséges, ennél fogva ő felsége föntartja elhatározását. És tovább töpreng és tovább mérlegeli a helyzet eshetőségeit.

Előkelő lapok és államferfiak Tisza István politikai álláspontjához való közeledést látnak az egész vonalon. Ez pedig abban áll, hogy a legfőbb nemzeti vívmány, a melyre Magyarország ma elsősorban szüksége van: az általános választói jog elvének elejtése. Csak akkor lehet ószinte a kibékülés király és nemzet között, ha az uralkodó eláll egy oly követeléstől, melyet egy konfliktus idején fegyverül használt ellentünk s melyről nem is tagadják, hogy eredménye a mi megromlásunk lesz csupán.

Az országban tovább zajlik a függetlenségi pártok tusája. Vasárnap ismét igen sok gyűlés volt a vidéken s úgy Kossuth Ferencz, mint Justh Gyula táborába több kerület és párt vitte lobogóját. Kossuth hívei különösen a fehérmegyei és a kecskeméti első kerületi függetlenségi párt gyűlésén

léptek föl nagy erővel, míg a Justh-párt főgyűlése Ujvidéken zajlott le, a hol agitációs bankgyűlés volt és Teleki Árvéd gróf mondott beszámolót.

Valamennyi kerület és párt, akár Kossuthot követi, akár Justhot, sajnálkozásának ad kifejezést a függetlenségi párt szétszakadásán és nem egy azt a kívánságot hangoztatja, hogy a két tábor újból és mihamarább egyesüljön.

Képviselői beszámoló.

A nagyenyedi függetlenségi pártkör rendkívüli közgyűlést tartott f. hó 28-dikán, a melyen Gáspár János, Lovászi Márton és Nagy Dezső orsz. képviselők ismertették a politikai helyzetet. A pártkör tagjai közt általános volt az érdeklődés a közgyűlés iránt. Nem arra voltak kíváncsiak, hogy mit mondanak a Justh-párti képviselők, hanem — a mint a sok közbeszólásból s az elnök erőszakos eljárásából következtetni lehetett — egy részük el volt határozva, hogy Kossuth Ferencz üdvözlésére tesznek javaslatot. A jelen voltak tehát korántsem mind hívei annak az irányzatnak, melyet a pártkör elnöksége képvisel.

A képviselők lelkes beszédet mondtak a függetlenségi elvekről s az elvek iránt való hűségről. Csak arról nem szóltak, a mi pedig a legfontosabb. A képviselőket azért küldi a választó-közönség a parlamentbe, hogy ott az ország színe előtt követeljenek az elvek megvalósítását. Miért nem sürgették annak idején és helyén a bankbizottág tárgyalásait? Ha igazán és komolyan akarták az önálló bankot 1911-ben felállítani: akkor ez lett volna a kötelességük. Most, mikor már teljesen elkéstek vele, a választók előtt az elveket hangoztatni, velük a megcsalatozott választók előtt nagy hangú frázisok puffogatása közben újabb népszertűségekre pályázni, s a mulasztást magukról másra hárítani, nem helyes, nem lojális eljárás. Persze könnyebb dolog utólagosan a vezért hibáztatni és gyaláznai, a ki pedig többet tett a függetlenségi pártért, mint az összes protekciós alakok együttvéve; talán még Fogarasi Albertnél is. Nem a nagyenyedi pártkörben dőlnek el az országos kérdések, hanem a parlamentben; ha valamely képviselő komolyan érzi és fogja fel az elvek és program iránt való kötelességét, tessék ezt a kötelességet ottan teljesíteni. Ha Kossuth Ferenczot támadni akarják, támadják olyan helyen, a hol magáért meg is felelhet.

Nem beszéltek továbbá arról sem, hogy a függetlenségi párt négy esztendő alatt, a mig többsége volt a parlamentnek, micsoda sikereket ért el? Hát megszavazott néhány száz millió új terhet s az országának nem

hozott érte semmit. Vagy igen, szinte elfeledjük, a horvátokkal való paklizás eredményét: a horvát nyelvű obstrukciót a magyar parlamentben a Justh Gyula dicsőséges elnöklése alatt. És még azt is, hogy soha még ilyen kevés tekintélye nem volt az országgyűlésnek, mint a mostaninak. Mert az ország érdekei helyett egymással civakodtak, egymás ellen áskálódtak, egyik szemükkel mindég Bécs felé sandítottak, készen az alkura, ha valahogy a kormányt meg is megkaphatnák.

A gyűlés lefolyása különben a következő volt:

Fogarasi Albert a pártkör elnöke bejelentette, hogy a választmány foglalkozott az orsz. függetlenségi pártban beallott szakadással s az „árulás“ szót gyakran emlegetve s a „békés harc“, „harcos béke“, a „bölcse mérséklet“ és „a mérsékelt bölcsesség“ ün- viczeiben gyönyörködve előterjesztette a javaslatot, mely szerint a pártkör Justhékhoz csatlakozik, üdvözlí Gáspár Jánost, mint a haza és szabadság bajnokát, s neki politikai magatartásért bizalmat szavaz. S mikor ezt így szépen kijelentette, sőt még azt is, hogy a javaslat egyhangulag elfogadtatott: a k k o r a z u t á n a g y ű l é s t m e g n y i t o t t a. Tehát az a furesaság történt, hogy javaslatot terjesztettek elő és fogadtak el, mielőtt a gyűlés megnyitott volna. No de nem baj! Nem először elnököl Fogarasi — mondja a közbeszólók figyelmeztetéseire — tudja ő, hogy s m i k e p e n k e l l b á n n i a f ű g g e t l e n p o l g á r o k k a l !

Azután Gáspár János, választó kerületünk képviselője emelt szót s a mennyire megérthettük, a következőket mondotta:

Csak pár szóval akarja igazolni, miért maradt a küzdők táborában. Már mint képviselő-jelölt kijelentette, hogy rendületlen híve az önálló banknak. Egész a nyárig Kossuth feltétlen hívének vallotta magát, mert hisz Kossuth még a legutóbbi időkben is azt hangoztatta, hogy inkább ellenzékbe megy, mint hogy álláspontjából engedjen. (Idez Kossuth beszédeiből). Még a szakadás előtt is azzal küldötte őket széjjel, hogy apostolkodjanak a nemzeti bank mellett, Justhót követi, mert Kossuth óvatos és körültekintő politikus, s a pártot ő törte ketté. Nem követhette azokat, kik nem bízták a nemzet erejében. Lehetetlenség, hogy egy nemzet ne tudja kivívni jogait, ha nem mond le az önbizalomról. Nem fogadhatja el azt a kijelentést, hogy a király nem enged; mert ha ezt elfogadjuk, megtagadjuk alkotmányosságunkat. Még Oroszország is jobb helyzetben van, mert ott legalább van gazdasági függetlenség. Sajnos nagyon, hogy a párt megszűnt többség lenni, és hogy nem tudják a királyt felvilágosítani a mi jogainkról! De szembe kell helyezkedni a királyi vétóval is. A függetlenségi párt feladata az önbizalom fentartása, s be kell bizonyítani, hogy a nemzet többsége az önálló bank rögtöni felállítását kívánja. Nem lehet káros az nekünk a mit Ausztria nem enged. Kéri a választók bizalmát.

Nagy Dezső orsz. képviselő udvarias és előzékeny szavakban köszönti a vérrel áztatott földet s ezen a már nem szokatlan uton igyekszik a maga álláspontjának meg-

nyerni a pártkör tagjait. A törvényhozásnak két faktora van — ugymond — a király és a parlament. A kik kiléptek a függetlenségi pártból, úgy tüntetik fel a dolgot, mintha csak egy erő volna, a királyé. Azt mondják, hogy nem szentesíti az önálló bankot. Viszont a nemzet nem hosszabbítja meg a szabadságot. Ha a király előtt meghajlunk, akkor lemondunk a jogainkról. Szólónak azokhoz semmi köze, kik nyolcz hónapon keresztül ingadoztak. Ezek az 1867 XII. t. cikk által használt három közösügy melle még egy negyediket akarunk becsempészni, midőn azt mondják (?) hogy a bank ügye a király tetszésétől függ. Így járunk majd 1917-ben az önálló vámterülettel is. „Tiszteljük a nagy emlékeket, de nagy apanak kicsiny fiát nem követjük”. Kalendariumi dátummal csufolnak; de ha most nem, hát mikor akarják megvalósítani? Az önálló bankhoz jogunk van, meghoztuk érte az áldozatot. Ausztriától csak küzdelemmel lehet valamit megszerezni, ott csak az erő imponál. (Tessek ezt az erőt a parlamentben kifejezni, nem a nagyenyedi pártkörben zsebre dugott öklöt mutogatni. Becsülettel alkudozni, hogy melyik pártfőnök kaphassa meg a kormányt, a vidéken pedig kuruczokdni; ez nem lehet gerinces nemzeti politika).

Lovász Márton: A pártszakadással a nemzet legerősebb fegyvere tört össze. Veszélyeztetve van a nemzeti öntudat és önbizalom. A katonai vívmányokat és a készíttetést kicsinyli. Kéri a pártkör további támogatását.

Ekkor felolvasták az előre megrendelt sürgönyöket, kettőt Kemény Árpád báró főispántól és egyet Justh Gyulától, melyekre a szintén előre elkészített választ is felolvasták. A gyűlés szónokai itt-ott utszeli hangon ócsároltak volt vezéréket Kossuth Ferenczet, ami némelyik agyongyámolt hívükben viszhangra is talált. A gyűlés bezárása előtt még szót kért Balint János a pártkör alelnöke, de nem kapott; kierzett az elnök indulatos visszaütéséből, hogy másnak az önálló véleménye semmi. Este 6 órakor vacsorára gyűltek össze a pártkörben nagynehezen kapacitált 40—50 főnyi választó részvételével. — A rendkívüli közgyűlésen kitűnt, hogy a választók jó része — és igen helyesen — nincs egy véleményen a műkuruczokkal és önállóan gondolkozik; s nem engedik magukat előránczigitatni. Éppen ezért nyilvános beszámoló helyett pártkori gyűlést tartottak, hogy így az elleuvelményt elfojtsák. Beszámolót a választó polgárságnak kell tartani s nem pártkörü gyűlésnek, úgy feleg suba alatt. Ilyenkor legalább ne kerkedjenek ország-világ előtt az egész választókerület osztatlan s egyhangu csatlakozásával.

Szemle.

„A király az oka mindennek”, ez volt a veleje az egyik vendég-képviselő hangulatos beszédének. Hát ez kérem éppen olyan beszéd, mint mikor a malom alatt pipászó mellett bölcsekednek a világ sorjáról. „Hogy — aszongya az egyik — hej de másképp is lenne mindjárt, ha az anglus meg a burkus összefogna, aztán a muszkát jól helyben hagynák. Most éppen jó idő volna rá, mert hát tudják kendtek, hogy a muszka kikergette a zsidókat, aztán ezért most Rotsild nem adna neki pénzt a háborúra”. Nagyon lenézhetne az a képviselő és jogtudós úr a maga vasárnapi publikumát, mikor ilyenformán beszélt hozzájuk. Mert ő maga bizonyosan jól tudja, hogy a király nevé, mert ő magasan felette áll a pártharcok felett, nem szabad, nem is illik a partoskodás porondjára huzcolni, kivált akkor, midőn a király éppen Justh Gyulát is kiakarja hallgatni s ezzel is dokumentálja az alkotmányosság iránti tiszteletét. A király — alkotmányunk szerint — nem felelős, az ő személye

sérthetetlen. Azért van alkotmányos többség és belőle alakult kormány, hogy viselje a felelősséget. Ha pedig a király szavaiért vagy tetteiért a felelősséget viselni nem akarja, mondjon le a kormány, vagy ne támogatassa a többség. Ha a király nem pusztán uralkodik, hanem kormányoz is: ez annak a többségnek a hibája, mely négy éven át támogatta a kormányt, a melyhez ezen egész időn keresztül a népgyűlési tónusban deklamáló képviselő úr is tartozott.

Szinészet a politikában.

A nagyenyedi függetlenségi és 48-as pártkör folyó évi november hava 28-án tartott rendkívüli közgyűlésen „egyhangu” határozattal a Justh-párthoz való csatlakozását mondta ki.

A közgyűlés az alapszabálysértés egész halmazata mellett folyt le, s főleg csúfos kudarc érte a közgyűlés tagjai legszentebb jogát — a szólásszabadságot!

A rendkívüli közgyűlésre szóló meghívó tárgysorozataiban s így a közgyűlésen olyan tárgyak szerepeltek, melyekre a választmány nem adott megbízást az elnöknek.

Ilyen a Gáspár János beszámolója. Nem is tudom, hogy a képviselő úr miért tartott beszámolót a pártkör rendkívüli közgyűlése keretében, amikor mandátumát nem a nagyenyedi 48-as pártkörtől kapta.

Önkényesen felvett tárgytól a 4. pont is: „Ujabb állásfoglalás az önálló banknak 1911. január 1-re való felállítását illetően.” Mert éppen a közgyűlés volt hivatva eldönteni, hogy melyik országos párt mellett foglaljon állást a pártkör.

Önkényesen jött el az elnök akkor is, amikor a rendkívüli közgyűlésre a választmány megkerdezése nélkül országgyűlési képviselőket hívott meg.

A közgyűlésen az elnök szereplése nevetesen bosszantó volt.

Hamarosan ledarált a választmány határozati javaslatát, úgy hogy fizikai idő sem volt a hozzászólásra, ily irányu kérdést fel sem tett s miután a vágásban felolvasott javaslatot elfogadottnak jelentette ki — risum teneatis — a közgyűlést megnyitotta!

Ezután jött Gáspár János beszámolója, dr. Nagy Dezső és Lovász Márton dr. képviselők beszéde.

Várva vártuk, hogy most már a közgyűlés tagjainak is alkalmat ad az elnök a felszólalásra. Ehelyett belekezdett holmi üdvözlő tavrak felolvasásába. Tehát ismét csak nem juthattunk szóhoz.

A tárgysorozat kiléven merítve — mondja az elnök — következnek az indítványok.

Ekkor a pártkör alelnöke akart felszólalni — azonban az elnök anélkül, hogy meghallgatta volna, a gyűlést berekesztette. Így aztán „egyhangulag” a Justh-párthoz csatlakoztunk, oda csatolt bennünket az elnök, mert nem volt pillanatnyi alkalom adva a hozzászólásra. Az alelnök is a Kossuth-párthoz való csatlakozását akarta bejelenteni.

Ezen a gyűlésen történt, hogy egy közbeszólásra azt mondta az elnök: „nem először elnökölök, s tudom, hogy kell gyűlést vezetni”. Igen, tudja az elnök, hogy hogyan kell egyhangu határozatot hozni az alapszabályok s a szólásszabadság durva megsértésével.

Azt hiszem, hogy a jelenvolt Justh-párti képviselők restelik legjobban azt az „egyhangu” határozatot, amely a fennebb irt körülmények között született.

Egyébként a nevezetes gyűlés nem a nagyenyedi függetlenségi és 48-as pártkör, — hanem a nagyenyedi Justh-párt gyűlése volt. Így rendezte be az elnök úr, s aki neki nem tetsző közbeszólásra merészkedett, szigorú tekintettel intette meg, mintha az iskolában renitenskedő nebulóval volt volna dolga.

Az a gyűlés nem a nagyenyedi függetlenségi pártkör közgyűlése volt, hanem tisztán az elnök által rendezett egy felvonásos szindarab előkelő képviselők vendégszereplésével; melyben az elnök elég neveltséges, sok helyütt ep oly bosszantó szerepet játszott. A publikumnak, a kör tagjainak csak tetszést volt szabad nyújtani!

Függetlenségi polgár

Vegyes hírek.

— **Fejedelmi hamvak Kolozsvárt.** I. Apafi Mihály és felesége Bornemissza Anna, II. Apafi Mihály és felesége Bethlen Katalin hamvait a Műemlékek Országos Bizottsága Almakerékről Kolozsvárra vitette és ott két érczkoporsóban nov. 28-án helyezték el ünnepélyesen a farkasutcai református templomban.

— **Időjárásunk** tartósan hideg. A fák zuzmarás lombjai a szép téli tájképet adják. A hideg nappal 7, éjjel 9—10 C. fok.

— **Haller Lujza grófnő,** a nagynevű gróf Hailer Ferenc leánya meghalt. A boldogult grófnő rendkívül lelkes magyar nő volt. A fehéregyházi csatáéren állt kastélya, ahol a grófnő a Petőfi-emlék felállítására és fentartására érdekeben nemes és hazafias szolgálattokat tett. Halála nagy részvétet kelt. A Petőfi-társaság meleghangu részvétet küldött a családnak és koszorút helyezett ravatalára.

— **A marosujváriak Kossuth Ferencz mellett.** A marosujvári függetlenségi párt Szabó Albert bányatanácsos elnöke alatt értekezletet tartott és a politikai helyzetet megvitatta elhatározta, hogy a Kossuth Ferencz politikáját helyeselve, az ő bölcs vezérlete alatt álló függetlenségi párthoz csatlakozzik.

— **Karácsonyi bazárt** rendez a nagyenyedi protestáns nőegylet és a szegény tanulókat segélyező kör f. hó 11-én szombaton és 12-én vasárnap, délután 5 órakor kezdőleg a régi városház termében. Lelkes hölgyközönség, közel 100 vidám, kedves hölgygel pompás mulatságot szervez. A sátrakban a legszebb, változatos karácsonyi áruk lesznek a hazai ipar termékeiből jutányos szabott áron kaphatók. — A buffet pedig jóízű ételekkel és italokkal szolgál. Műkedvelői előadások, zene, táncz fogja változatossá tenni a karácsonyi vásárt s pompás virágokat is lehet majd kapni, tavaszt varázsolva a komor télbe. Előre is felhívjuk a jótékony cél érdekében közönségünk szives figyelmét, hogy karácsonyi ajándékait ezen a bazáron szerezzék be.

— **Táncziskola.** Carbone János tánczművész, ki evék óta jó hírű és szép sikerű táncztaufolyamot tart Nagyenyeden, jövő évi február és márczius hónapokban táncziskolát tart, melyet az érdeklődő közönség szives figyelmébe ajánlunk.

— **A szegény tanulókat segélyező kör** nevében hálás köszönetet mondok özv. Müller Mihályné úrnának, ki 6 koronát, Bőjthe Zsigmondné úrnának, ki 4 koronát, Molnár Gyuláné úrnának, ki 8 drb, és özv. Szekelyhidy Jánosné úrnának, ki 15 drb ruhaneműt sziveskedtek ajándékozni a karácsonyi ruha kiosztásra. Török Bertalanné elnök.

— Megjelent a Nagyeneydi Naptár.

A 49-ik évfolyamu „Közhasznú Nagyeneydi Lőcsey Sp. Lajos féle Naptár” megjelent az 1910-ik esztendőre. A közhasznú és sok érdekes tudnivalóval teli naptárt ajánljuk közönségünknek. A gazda, az iparos és általában mindenki megtalálja benne azokat a hasznos tudnivalókat, a melyekre naponként szüksége van. Az országos vásárok betű, hónap és naponkénti összeállításban a legpontosabban találhatók e naptárban. Ára 30 fillér, tehát a legolcsóbb az összes ilyen tartalmas naptárak között. Kapható Cirner J. József és Földes Ede kereskedésében.

— **Árverési hirdetés.** A nagyeneydi m. kir. pénzügyigazgatóság közhírré teszi, hogy Alsófehervármegye verespataki járásában fekvő Kerpenyes község területén fizetendő boritaladó és huszfogyasztásiadó beszedési jogot az 1910. évi január hó 1. napjától 1910. december hó végéig terjedő időre nyilvános árverés útján hasznosbérbe adja. Az árverés a pénzügyigazgatóság hivatalos helyiségében 1909. évi december hó 11-ik napján délelőtti 10 órakor fog megtartatni.

CSARNOK.

Hagenbeck és az állatvilág.*

IV.

A tágas kifutó ter fölöslegessé teszi a költséges telelő házakat, mert a trópusi állatok is nagyjából a szabadban töltik a telet. A nagyobb ragadozók, az antilópok, hattyúk, papagályok, gázlok, kazuárok sőt még az érzékeny majmok is kitűnően megszokják a mi klímánkat, ha a hideg évszakban elég helyük van a mozgásra és ha mozgás közben bármikor elbújhatnak melegedő helyükre. Ez a melegedő egyszerű deszkaisztálló, a mely csak a szélmentes oldalon nyitott, padozata tőzeg szalmával van behintve. Egyedüli fűtő eszköze az állatok trágyája, a mit télen nem hordanak ki, csak friss szalmával hintik be időnként. A telelésnek ez a módja nemcsak hogy nem árt az állatok egészségének sőt még a betegek is meggyógyulnak tőle. Némelyikök, mint a zsiráf hosszabbra növeli szőrruháját a hideg ellen. A strucz is tömöttebb tollzatot ölt és vígan fürdik a hóban.

Vannak azonban kivételkép olyan fajok is, a melyek a mi klímánkat megszokni nem tudják.

Ma már nem egy állat-park követi a stellingeni paradicsom mintáját. Ezek között a leggazdagabb és legtermészetesebb berendezésű a Bedford hercege Woburn mellett.

* Mutatvány az „Állatvilág” című gazdagon illusztrált havi folyóiratról. Előfizetés egész évre 5 korona. Budapest, VII., Damjanich-utca 36.

A külföldi állatok importálása sok kitűnő anyagot szolgáltat a tenyésztés czéljaira. A német állam és a magán vállalkozók tömredéket áldoznak ma már arra, hogy az európai házi állatokat, a vadaskertek faczánjait és szarvasait idegen fajokkal való keresztezés útján javítsák. A gyarmatok kormánya egyszerre kétezer tevet szállított Hagenbeckkel Német Délnyugat-Áfrikába.

Az anyag beszerzése nem egyszer váratlan meglepetést hoz a tudomány számára is. Ilyen volt az utóbbi években fölfedezett okapi; az a zsiráf fejű, zebra-csíkozott antilópe, a mely valószínűleg nem egyéb, mint a kihaltnak tartott Helladotherium. Hagenbeck több oldalról nyert már értesülést a benszülöttek útján egy olyan mocsárlakó óriásról, a mely az adatok szerint valószínűleg nem egyéb, mint a mesozoos-kor hosszú nyakú Brontosaurusa. Fölfedezése az illető vidékek megközelíthetlensége miatt csaknem lehetetlen.

De minden állat között mégis a legkedvesebbek Hagenbecknek az ő emberszármas majmai: különösen egy Möricz nevű csimpánz és egy oráng-utáng pár: Jakab és Rózsa. Első gazdájuk gyermek-korukban fogta őket Borneóban, a hol emberi társaságban, de teljes szabadságban nőttek föl. Stellinggenben külön, nagy ketreczet kaptak és egy ápolót, aki kizárólag velök foglalkozott. A telet a zsiráfok házában töltötték. Innen nyáron egy toló ajtó nyitásával maguk mehetnek ki a szabadba. De helyzetük így is csak rabság volt és a szabadulás vágyát százféle furfangos ügyeskedéssel árulták el. Az emberszármas majmok szellemi képessége gyakran fölemelkedik az eszközök önkéntes és czel tudatos használatáig, a mi pedig az ösztönös tanúsága szerint az emberies művelődés első lépésének tekinthető. A furfangos Möricz egy ládára helyezte a játékszertul odatett bádoggömböt, arra fölállítja oráng-társnőjét, Rózstát és annak vállain át szökik ki a fölről nyitott ketreczből. Mikor az utját elrekesztik, hintázó kötelevel, máskor pedig egy emeltyűnek használt vasruddal vagy az ápolótól ellopott kulcsokkal szabadul ki.

Az emberszármas majmok társasága Hagenbecknel együtt etkezik csinosan fölötözve, terített asztalnál, európai szokások szerint, a melyeket kifogástalanul elsajátítottak. Az asztalnál Möricz a fől szolgáló piuczer, a ki újabbban néhány het alatt megtanult kerékpározni és ezt a foglalkozást nagy szenvedéllyel űzi.

A legnehezebben szokik a rabsághoz az afrikai gorilla, a mely bánatában rendszeren elbetegesedik, étlen gubbaszkodik egy helyen mignem elpusztul. A fent ismertetett társasághoz újabbban egy fiatal gorilla érkezett, a melyet sajtósággal meglepetéssel fogadtak. Möricz örvendő hangokkal nyujtotta elé kezét a rácson át, de a jövevény ezt a jóindula-

tot nagyon egykedvűen fogadta. Erre Möricz sértődötten fordult el és homokot dobott a kis gorilla felé. Főindulásukban már most társai is mellé áltak és Rózsa köpködéssel fejezte ki megvetését.

Nem lehet tagadni, hogy hosszabb megfigyelésre érthető mimikát is észlelhetünk az emberszármas majmok arcán. Szájuk széthúzódása félreismerhetetlen nevetés, örömrük és bánatuk épen úgy kifejeződik vonásaikban, mint az emberi arczon.

Dr. Szilády Zoltán.

Felelős szerkesztő:
Dr. MÜLLER JENŐ.

Várandós anyák

erősítő és az erősítéssel egyidejűleg üdítő szert találnak a

SCOTT-féle csukamájolaj EMULSIÓ-ban.

Gyors és erőteljes hatása meglep és gyönyörködtet mindenkit. Bevétele kellemes, emésztése könnyű.

Az Emulsió vásárlásánál a SCOTT-féle módszer védjegyét — a halászt — kérjük figyelmebe venni.

Egy kísérlet meg fogja Önt győzni, hogy az ön esetében is mily jótékony hatása.

Szojtatás esetében a Scott-féle Emulsió

elejét veszi a bogyadságnak, bőségesen biztosítja a tejet, rózsás és virágzó arcúvá teszi a gyermeket.

A SCOTT féle EMULSIÓ a legkiválóbb.

Egy eredeti üveg ára 2 kor. 50 fillér.

Kapható minden gyógyszerárban.

Ha

még nem járhatja, okvetlen fizesse elő január hó elsejével az elismert legjobb magyar napilapot

„Az Ujság”-ot.

Megrendelő czim:

„AZ UJSÁG” BUDAPEST.

Egyes példányok minden ujságelárusítónál kaphatók.

Kopott színű bőrkabátot

egy nap alatt
ujra fest

ifj. Tomai Pál, szücs,
Fürdő-utca 8. szám.

295 2-2

Kitűnő minőségű és legmagasabb szilárdságú Portland Cementet ajánl olcsó áron a

PORTLAND-CEMENT-gyár Brassóban.

Itt helyben kapható Klemm Pál cégnél Szentkirály-u. 128.

Sz: 6317-1909. tkv.

Árverési hirdetményi kivonat.

A nagyenyedi kir. járásbíróóság mint tkvi hatóság közhírré teszi, hogy dr. Marcell János ügyvéd által képviselt „Piáttra” tövisi takarékpénztár részvénytársaság végrehajtónak Riosz Nikulsa, Nisztor Jozsif és Zsurka Miklós végrehajtást szenvedők elleni ügyében a kérelem következtében végrehajtási árverés 300 kor. tőke s jár. valamint a 458, 539, 553, 488, 667, 423, 385 és 566. sz. tjkvekre vonatkozólag ezzel esatlakoztatott a nagyenyedi kisagító takarékpénztár részvénytársaságának 500 kor., 3000 kor., 500 kor., 600 kor., 474 kor. 20 fill. tőke s jár. követelése, — özv. Geraszim Emilné szül. Gál Jusztina és társai 93 kor. 20 fill. tőke s jár. követelése, — dr. Pop Lőrincz ügyvéd 174 kor. 80 fill. tőke s jár. követelése, a gyulafehérvári „Julia” takarékpénztár részvénytársaság 167 kor. 50 fill. tőke s jár. valamint 270 kor. tőke s jár. követelése, — Popa Miklós 53 kor. 75 fill. tőke s jár. követelése, az alsófehérvári gazdasági bank és takarékpénztár részvénytársaság 100 kor. tőke s jár. követelése, — a magyarországi takarékpénztár részvénytársaság 60 kor. tőke s jár. követelése — kielégítése végett az 1881. évi LX. t.-cz. 144. §. alapján és a 146. §. értelmében a gyulafehérvári kir. törvényszék területén os a nagyenyedi kir. járásbíróóság kerületében levő az intregáldi 650. sz. tjkvben A + 1. r. sz. 1934, 1935. hr. sz. erdő és kaszálóból Riosz Nikulajt megillető 1/2-ed jutalékra 13 kor., a Nisztor Jozsif nevére felvett az intregáldi 458. sz. tjkvben A + 1. r. sz. 2635, 2636, 2637, 2638, 2639. hr. sz. egész ingatlanra 102 kor., az intregáldi 539. sz. tjkvben A + 1. r. sz. 337. hr. sz. egész ingatlanra 42 kor., az intregáldi 553. sz. tjkvben A + 2. r. sz. 3916/1. hr. sz. egész ingatlan 9 kor., az intregáldi 488. sz. tjkvben A + 1. r. sz. 4238. hr. sz. egész ingatlan 15 kor., az intregáldi 667. sz. tjkvben A + 1. r. sz. 2158/1. hr. sz. egész ingatlan 37 kor., az intregáldi 428. sz. tjkvben A + 1. r. sz. 4241, 4242. hr. sz. egész ingatlan 55 kor., az intregáldi 385. sz. tjkvben A + 1. r. sz. 4444. hr. sz. egész ingatlan 77 kor., továbbá az intregáldi 566. sz. tjkvben A + 1-8. r. sz. ingatlanokból Zsurka Mikulajt megillető 1/2-ed jutalékra még pedig az A + 1. r. sz. 338, 339. hr. sz. kaszálóbéli 1/2-ed jutalékra 64 kor., — A + 2. r. sz. 346, 347, 348. hr. sz. kaszálóbéli 1/2-ed jutalékra 272 kor. 3. r. sz. 1224, 1227, 1228, 1229. szántóbéli 1/2-ed jutalékra 54 kor. 4. r. sz. 1550. hr. sz. szántóbéli 1/2-ed jutalékra 17 kor. 5. r. sz. 1508, 1513. hr. sz. szántóbéli 1/2-ed jutalékra 38 kor. 6. r. sz. 1742. hr. sz. szántóbéli 1/2-ed jutalékra 10 kor. 7. r. sz. 3991. hr. sz. legelőbéli 1/2-ed jutalékra 19 kor. 8. r. sz. 4245, 4246a, 4247a. hr. sz. legelőbéli 1/2-ed jutalékra 85 kor., összesen 899 koronában megállapított kikiáltási árban elrendeltetik.

Az árverés megtartására határidő az 1909. évi december hó 20-ik nap.

1. A fennebb megjelölt ingatlanok az 1909. évi december hó 20-ik napján délelőtt 10 órakor Intregáld községében megajánlott nyilvános árverésen a hirdetményben körülírt ingatlanok a kikiáltási ár kétharmadánál alacsonyabb áron el nem adatnak.

2. Árverezni szándékozók végrehajtató kivételével kötelesek az ingatlanok kikiáltási árának 10%-át készpénzben, vagy az 1881. évi LX. t.-cz. 42 §-ban jelzett árfolyammal számított óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni avagy annak az 1881. évi LX. 170 §-a értelmében a bánatpénzt csak a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

3. Vevő köteles nyomban a kikiáltási ár százaléka szerint megállapított bánatpénzt az általa ígért ár ugyanannyi százalékáig kiegészíteni, mert ellenesetben az árverés az 1908. évi XLI. t.-cz. 25. §-a értelmében fog folytatattani.

A kir. járásbíróóság, mint tkvi hatóságától.

Nagyenyeden, 1909. évi augusztus hó 27-én.

Dr. Ács Jenő,
kir. járásbíró.

280 1-1

Villamosvilágítási berendezéseket gyorsan, jól és olcsón készít WINKLER JÁNOS szaküzlete Nagyenyed, Főttér 5. szám.

Ugyanott hétről hétre kiegészített választék szalon, ebédlő, irodai, hálószoba, konyha, műhely, pincze stb. lámpákban. Zsinórfüggők; 4 kor. 70 fill., húzók 7 kor. 50 fill., mennyezetlámpák 6 kor., ámpolnak 11 kor., szalonszállások 29 kor., ebédlőszállások 33 koronától feljebb. Legjobb rendszerű fém- és szénszálas izzólámpák.

Nyomatott a Nagyenyedi Könyvnyomda és Papíráruhágyár Részvénytársaság könyvnyomdájában Nagyenyeden.

47 1-

Nagyenyedi Kisagító Takarékpénztár r.-t.	
Részvénytőke 400.000 kor. Tartalékalap 210.000 kor.	
Előnyös	kölcsönt ad betáblázásra, megfelelő kezességre, értékpapírokra, sorsjegyekre, jóhitelű pénzintézetek részvényeire.
Vásárol	és elad értékpapírokat.
Letétbe	elfogad értékpapírokat, sorsjegyeket, értékeket kevés örzési díj mellett.
Idégen	kölcsönöket a legelőnyösebben konvertál.
Váltókat	az összeg nagysága szerint legelőnyösebb feltételek mellett számítol le.
Allandó betétet	a legkedvezőbb kamatláb mellett fogad el.
Nyitva áll	
hétköznep	
d. e. 9-12-ig,	
d. u. 3-4-ig.	
	Üzletfeleink
	részére telefon
	bevezetve
	14. szám alatt.

forduljon minden érdeklődő,
ki súlyt fektet elsőrendű fajtszta anyagra

NAGYENYED- re

Alsófehér m.

Gyümölcsfacsemetek

Sétányfák, Díszcserjék, Tüleválik, Kerítésnövények,
Bogyógyümölcsűek stb.

Szőlőoltványok.

(I. ssima áru)
európai és amerikai sima és gyökeres vesszők.
(Oktató díszárjegyzék kívánatra ingyen)

FISCHER és Tarsai.

faiskalák és szőlőoltványtelepek

85 1-

A NAGYSZEBENI ÁLTALÁNOS TAKARÉKPÉNZTÁR

ad jelzálogkölcsönöket, félévi (tőkét és kamatokat magukban foglaló) részletekben történő törlesztésre és pedig a következő feltételek mellett:

A. 5 1/2% kamatláb mellett a kölcsön legkisebb összege 20.000 K.	b) 25 évi törlesztésnél (50 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 37 K. 47 f.
a) 40 évi törlesztésnél (82 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 29 K. 60 f.	c) 10 évi törlesztésnél (20 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 65 K. 05 f.
b) 35 évi törlesztésnél (70 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 31 K. 08 f.	D. 6% kamatláb mellett a kölcsön legkisebb összege 1000 K.
B. 5 1/2% kamatláb mellett a kölcsön legkisebb összege 10.000 K.	a) 32 évi törlesztésnél (64 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 34 K. 98 f.
a) 44 1/2 évi törlesztésnél (89 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 30 K. 01 f.	b) 23 évi törlesztésnél (46 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 39 K. 81 f.
b) 27 1/2 évi törlesztésnél (55 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 35 K. 07 f.	c) 18 évi törlesztésnél (36 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 45 K. 05 f.
C. 8 1/2% kamatláb mellett a kölcsön legkisebb összege 3000 K.	d) 15 évi törlesztésnél (30 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 50 K. 09 f.
a) 40 évi törlesztésnél (80 félévi részlet) a félévi részlet minden 1000 K. után 31 K. 84 f.	

Valamennyi kölcsön — az jegyzés mindenkorra fizetendő 1% törzsdíjon kívül — minden egyéb levonás nélkül teljes összegben készpénzben fizettetik ki.

Alsó-Fehér és Torda-Aranyos vármegyék területeiről kölcsönkérvények LINGNER GYÖRGY úr által Nagyenyeden nyújtandó be, ki bővebb felvilágosítással is szolgál.